

adăpostind secția de etnografie a complexului muzeal județean

● *Castelul din Lăzarea, județul Mureș*
Continuarea lucrărilor de restaurare a timpanelor pictate ale fațadei castelului; drenarea apelor pluviale etc.

Proiect: arh. Marta Czompo

● *Sediul Taberei de creație „Prietenia” din Lăzarea, județul Mureș*

Începerea lucrărilor de intervenții pentru combaterea ciupercii *Merulius Lacrymans* la monumentul istoric Mănăstirea franciscană, în care este instalată tabăra

Proiect: Marta Czompo

● *Casa lui Petru Rareș din cadrul ansamblului monumental Bistrița, județul Neamț*
Terminarea lucrărilor de restaurare

Proiect: arh. Șt. Balș și V. Antonescu

● *Ansamblul fostei Mănăstiri Brincoveni, județul Olt*

Lucrări de conservare-restaurare a întregului ansamblu (sec. XVII) care se vor desfășura și în anii următori: fosta casă egumenească ce va fi amenajată ca spațiu muzeal; clădiri de pe latura de sud construite în epoca brincovenească și refăcute în 1846, inclusiv zidurile de incintă și bolnița

Proiect: arh. Ioana Juravlea

● *Biserica Domnească, orașul Caracal, județul Olt*

Terminarea lucrărilor de conservare-restaurare a monumentului construit de Mihai Viteazul (invelitoare, tencuie, pardoseli și împănare)

Proiect: arh. Ioana Juravlea

● *Ansamblul muzeal Nicolae Iorga din Vălenii de Munte, județul Prahova*

Continuarea lucrărilor de restaurare la clădirile anexă construite de marele istoric în continuarea vechii clădiri din sec. XVIII

Consolidarea și restaurarea picturilor interioare

● *Castelul Iulia Hasdeu, Cimpina, județul Prahova*

Lucrări de protejare

● *Castelul Filipescu din Mănești*

● *Biserica din satul Bălțița, comuna Mănești, județul Prahova*

Terminarea lucrărilor de conservare-restaurare a picturilor de epocă brincovenească

Proiect: pictor restaurator Gheorghe Nicolae

● *Castrul roman Porolissum, județul Sălaj*

Execuția unor ample lucrări de restaurare la *Porta Praetoria* din cadrul așezării și castrul roman Porolissum, una din cele mai importante rezervații arheologice din țară

● *Primăria veche din Sibiu*

Terminarea lucrărilor de restaurare pentru amenajarea în clădire a Secției de istorie a Muzeului Brukenthal

● *Biserica Sf. Ioan cel Nou (sec. XVI) din Suceava*

Terminarea lucrărilor de conservare-restaurare a picturilor exterioare, acțiune ce urmează a fi abordată cele de la picturile interioare

Proiect: colectiv condus de Oliviu Boldura

● *Biserica Voroneț, județul Suceava*

Continuarea lucrărilor de conservare-restaurare a frescelor exterioare, acțiune ce urmează a se încheia în anul 1985

Proiect: colectiv condus de N. Sava și Oliviu Boldura

● *Cetatea Sucevei*

Lucrări de consolidare și amenajare a podului vechi de acces

● *Casa Domnească de la Putna, județul Suceava*

Continuarea lucrărilor de restaurare și punere în valoare a casei din vremea lui Ștefan cel Mare. Terminarea ridicării zidului Casei Domnești urmînd în anul 1986 să se pună sub acoperiș și al doilea tronson al construcției; este în curs de terminare drumul de strajă

Proiect: arh. Șt. Balș, arh. V. Antonescu (pentru arhitectură), Institutul de Proiectări al județului Suceava (pentru rezistență și instalații)

● *Clădiri din Piața Unirii nr. 1 și Piața Hunyade nr. 1, Timișoara, județul Timiș*

Continuarea lucrărilor de consolidare-conservare și punere în valoare

● *Basilica cu criplă de la Niculișel (sec. IV), județul Tulcea*

Lucrări de consolidare-conservare a monumentului (drenarea apelor pluviale, construcție de protecție etc.), urmînd ca, în anii următori, să se continue protejarea întregului ansamblu

Proiect: Serviciul de proiectări județean

● *Casa Ghica, municipiul Vaslui*

Continuarea lucrărilor de reparații

● *Biserica Mănăstirii Cozia, județul Vâlcea*

Lucrări de consolidare a pridvorului bisericii

Proiect: ing. Al. Cișmigiu, ing. Mircea Crișan

Continuarea lucrărilor de conservare-restaurare a picturilor interioare ale bisericii zidite de Mircea cel Bătrîn

Proiect: colective conduse de pictorii restauratori Ion Neagoe și Viorel Grimalschi

● *Mausoleul Mărășești, județul Vrancea*

Executarea lucrărilor de restaurare a picturilor (lucrări efectuate de I. S. Decorativa)

● Acțiuni de inventariere și întreținere a cimitirelor și monumentelor comemorative din țară

A XIX-A SESIUNE ANUALĂ DE RAPORTE PRIVIND REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ANUL 1984

Important mijloc de afirmare a sentimentului istoric și de exprimare a unor puncte de vedere pe seama unei nuanțate și diversificate problematici legate de continua și mereu necesara întoarcere la origini, la izvoare, sesiunea anuală de rapoarte de arheologie a devenit una din manifestările naționale de prestigiu care contribuie substanțial la valorificarea istoriei trecutului, a patrimoniului nostru cultural.

Ajunsă la a XIX-a ediție, sesiunea, organizată anul acesta la Tirgoviște, sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România, de către Consiliul Culturii și Educației Socialiste și cu sprijinul nemijlocit al Comitetului județean de cultură și educație socialistă și al Complexului muzeal Dimbovița, s-a bucurat de prezența unor reprezentanți și personalități de prestigiu din conducerea Consiliului Culturii și Educației Socialiste, a Comitetului județean Dimbovița al P.C.R., a Secției de istorie a Academiei de Științe Sociale și Politice și Comisiei arheologice.

La luările de cuvînt din ședința de deschidere a lucrărilor sesiunii s-au formulat aprecieri la adresa activității de săpături și cercetări arheologice din anul 1984, cuprinzînd elementele cele mai importante ale planului național unic de cercetare în cadrul celor 167 obiective și 52 săpături de salvare; s-a evidențiat conservarea unor obiective arheologice în zonele unde acestea erau amenințate de distrugere ca și faptul că cercetarea arheologică a precedat transformările ce-au cuprins județele în ultimii ani (e cazul județului Dimbovița); s-au făcut unele îndemnuri în legătură cu activitatea viitoare și anume: o mai atentă grijă pentru o repartiție judicioasă pe perioade și epoci pe întreg cuprinsul țării, concentrarea cercetării asupra unor probleme esențiale im-

brățișind în continuare procesul de etnogeneză, continuitatea populației autohtone în același teritoriu ca și stringenta valorificare a rezultatelor cercetării pe multiple planuri (printre care repertorierea descoperirilor din toate epocile și provinciile românești, completîndu-se seria începută cu județele Suceava și Iași) ceea ce va face ca argumentele să se îmbogățească și să lumineze adevărurile istorice, contribuind în același timp la obținerea unei eficiențe sporite în munca de educație patriotică a oamenilor muncii din patria noastră.

La lucrările pe secțiuni s-au remarcat o serie de rapoarte interesante și s-au desprins concluzii deosebit de importante pentru orientarea cercetărilor viitoare.

Secția I. Arheologia comunei primitive. Premisele civilizației tracice

Cuprinderea tuturor teritoriilor în investigațiile paleolitice (Moldova este bine reprezentată) este la fel de necesară ca și extinderea cercetării perioadei bronzului timpuriu (suficient cunoscut prin descoperirile din Transilvania de sud și Muntenia).

În aceeași secție au fost evidențiate rezultatele obținute anul trecut în cercetarea în continuare a culturilor și așezărilor neolitice: Cîrcea (jud. Dolj), Starcevo-Criș, Suplacu de Barcău (jud. Bihor), Trestiana (Jud. Sibiu), Parța (jud. Timiș), Hamangia (jud. Constanța); a ceramicii lineare a culturii Turia (jud. Covasna) și a bronzului timpuriu la Iclod (jud. Cluj); în cercetarea davei de la Radovanu (jud. Călărași) ș.a.

Secția a II-a. Civilizația traco-geto-dacică
Dezvăluirea unei realități care a oferit surpriza unor noutăți începînd cu necropolele din secolele VI—V î.e.n. pînă la marile așezări de tip „dava” s-a asociat cu descoperirile privind ritualul de înmormîntare și meșteșugurile la geto-daci ca și sistemul de fortifi-

cații specifice acestora. În acest sens, cercetări importante s-au făcut la cetățile dacice de la Cugir (jud. Alba), Bunești-Averești (jud. Vaslui), Brad și Răcățâu (jud. Bacău), la necropola geto-dacică de la Telești-Drăgoești (jud. Gorj) și necropolele getice de la Bugeac (jud. Constanța), în așezarea de epocă La Tène de la Borniș (jud. Neamț) cu descoperiri dintr-un atelier de fierar (un clește și un foarfecă de tăiat tablă fără analogii, deocamdată, în altă așezare similară din țară).

Secția a III-a. Arheologia clasică greco-romană. Procesul simbiozei daco-romane

Materialele acestei secții, reflectînd un mileniu de existență (sec. V î.e.n.—sec. VI e.n.), au cuprins rezultatele cercetărilor arheologice efectuate în șantiere de tradiție ca: Histria (cu pronunțată ieșire în teritoriul rural — zona Casimcei), în cel mai bogat punct al ei, Nuntași, descoperindu-se construcții de sec. V î.e.n.; Argamum (vestigiile unei străzi și pavaj de secol VI); Callatis (descoperiri ale perioadei romano-bizantine obținute din necropola din sec. VI—VII); Tomis (un complex funerar inedit cu noi precizări stratigrafice); Tropaeum Traiani; Ulpia Traiana.

Procesul simbiozei daco-romane a fost relevat de descoperirile de la: Romula — jud. Olt, Micăsasa — jud. Sibiu (unde meșteșugul olăritului este bine reprezentat), Ampelum — jud. Alba, Moldova Nouă — jud. Caraș-Severin.

În anul 1984 s-au efectuat cercetări aerofotografice la obiective arheologice din județele Cluj și Sălaj, apoi săpături la castrele din Dacia romană: Gilău, Iișua, Tibiscum; ca și cercetări la termele de la Micia și palestrele de la Porolissum.

Secția a IV-a. De la daco-romani la români
Rapoartele au cuprins o tematică largă cu referiri la materiale din sec. II—III pînă în

sec. XIV, multe dintre descoperiri s-au raportat la o perioadă cu profunde semnificații în evoluția devenirii noastre ca români. În timp ce numeroase dovezi au ilustrat continuitatea populației autohtone într-o perioadă ce pînă acum era mai puțin cunoscută, aceea a sec. IV—V, alte descoperiri necesită eforturi în continuare din partea cercetătorilor, în special pentru perioadele secolelor VI—VII și IX—X, pentru care s-au înregistrat puține rapoarte în cadrul sesiunii.

În anul 1981 s-au cercetat necropole din secolele III și IV e.n. la Tirgșorul Vechi — jud. Prahova, Mihăilești — jud. Botoșani, Barcea — jud. Galați, Onești — jud. Bacău sau așezările din sec. III—IX la Șirna — jud. Prahova, locuința prefeudală (sec. VI—VII) din cadrul complexului arheologic de la Băleni-Români, jud. Dimbovița, construcția de mari dimensiuni din piatră de la Păcuțul lui Soare, susținind identificarea lui cu Vicina, apoi cetatea romano-bizantină Dinogetia ș.a.

Secția a V-a. Civilizația medievală românească

Cercetările arheologice ale campaniei anului 1981 s-au concretizat în numeroase rapoarte oglindind rezultatele obținute din săpăturile continuate la mari complexe medievale, orășenești și mănăstirești, la cetăți și reședințe feudale sau chiar din cele mai noi efectuate la importante monumente, unele săpături fiind prilejuite fie de lucrările de restaurare, fie de cele de salvare. Tematica rapoartelor a cuprins lunga perioadă a începutului mileniului II pînă în secolul XVIII. Numeroase și deosebit de importante date și informații pentru istoria țării au furnizat săpăturile de salvare de la Curtea de Argeș (un nivel de locuire din prima jumătate a secolului al XIV-lea) apoi cercetările de la Tirgoviște, din apropierea ansamblului Curții domnești (evoluția urbanismului și precizarea că structurarea localității se află în nivelul de căleare al veacului al XIV-lea), din zona Curții domnești de la Cimpulung, de la Siret (descoperirea unui costum oriental din secolul al XVII-lea cu ocazia cercetărilor întreprinse în pronaosul și naosul Bisericii Sf. Ioan Botezătorul, de la Curtea domnească din Suceava (stabilirea etapelor construcțiilor ansamblului începînd de la Petru Mușat), de la reședința feudală de la Spătărești — jud. Suceava (patru locuințe cu structură lemnoasă, semingropate sau cu pivniță, sec. XIV—XV),

de la orașul medieval dezvoltat la Piuța Petri — jud. Ialomița (nivelele de locuire de sec. XV, XVI și nivel de ceramică Dridu), de la Polata — jud. Gorj (o locuință din bolovanii de riu, rectangulară, de sec. XIV—XV), de la Iași, în vatra istorică ș.a.

Allte rapoarte s-au ocupat de multiplele aspecte pe care le ridică monumentele medievale în special cele religioase: datarea, succesiunea construcțiilor, precizarea elementelor de arhitectură, relația monument-ășezare (Leșnic — jud. Hunedoara, sec. XIV; Primăria veche din Sibiu, aflată într-o zonă în care s-au descoperit 20 locuințe vechi românești; Biserica Precista din Galați, cu nivel de locuire anterior sec. XVI și un complex de morminte de sec. XVI—XVII; două edificii de cult aflate în legătură cu vatra istorică a satului Scinteia, în sec. XV — jud. Iași) sau de aspectele de habitat medieval (densitatea așezărilor rurale medievale din zona Bucureștilor și nivelul de viață și civilizație atins de societatea medievală românească.

Pentru participanții la sesiunea științifică s-a vernisat **Expoziția „Orașe și reședințe voievodale”**, organizată în sălile Muzeului de istorie din localitate.

Numeroase și importante obiecte, constituind materiale documentare diverse, descoperite în diferite șantiere din țară, în campania de săpături arheologice a anului 1981, au dat o imagine cuprinzătoare asupra civilizației medievale urbane, de o mare complexitate gîndindu-ne la problematica ce o ridică încadrările culturale, cronologice, tipologice stilistice, stabilirea de surse etc. Deosebit de sugestivă pentru cercetători, expoziția a adunat la un loc dovezi care ilustrează procesul apariției și dezvoltării societății medievale autohtone. O rețea de orașe, reședințe medievale, cetăți și complexe mănăstirești, de a căror existență în timp se leagă mărturiile expuse, au concentrat însemnate eforturi constructive începînd cu secolul al XIV-lea, continuînd cu mai mare intensitate în secolele următoare, mai ales în cel de-al XVIII-lea cînd importante așezări urbane din țările române au cunoscut lucrări de construcție de mare amploare. În acest sens, ne gîndim la construcțiile din vatra istorică a Iașilor sau la complexul monumental Stelea din Tirgoviște, pentru a da doar cîteva exemple bogat și convingător înfățișate în expoziție prin desene fie ale diferitelor faze de

construcție și refacere ale monumentelor, fie ale formării și consolidării structurii urbane.

Printre obiectele descoperite în locuințe și necropole, în expoziție s-au evidențiat cele de ceramică, precum și seria de cable, de facturi diferite, de o armonie cromatică vădînd un gust ridicat pentru frumos în epocile în care au fost executate. Menționăm vasele sau fragmentele de ceramică descoperite în cetatea medievală și necropola de la Gladova (jud. Arad), cetatea medievală de la Cetățeni (jud. Argeș), la complexele medievale din București (Curtea Veche, Curtea Arsă, Bragadiru ș.a.), într-o locuință de orașean (sec. XIV) sau la Curtea domnească (sec. XIV—XVI) din Tirgoviște. O imagine clocotită alcătuită din cablurile descoperite în centrul istoric al Iașilor, cele scoase dintr-o locuință de mîștesugar (sec. XV) din Baia (jud. Suceava), apoi din Tirgoviște (cablă de factură occidentalizantă reprezentînd un călăreț și altele provenind din locuințele unor orașeni sau de la Curtea domnească din perioada secolelor XIV—XVI).

Un tablou bogat și sugestiv îl constituie obiectele de podoabă și chiar unele descoperite în 1981 în numeroase puncte ale orașelor, în ateliere și locuințe de meșteșugari, în reședințe feudale: Spătărești — jud. Suceava (sec. XV—XVI), Piuța Petri — jud. Ialomița, Curtea Arsă, Bragadiru și Străulești (București), Curtea domnească din Suceava, apoi Tirgoviște (sec. XIV—XVI) ș.a. Toate acestea își vor găsi, după demonstrații ce vor genera noi argumente științifice în sprijinul afirmării existenței unei civilizații superioare a înaintașilor noștri, locul binemeritat în muzee, care, prin spațiul adecvat creat, vor da posibilitatea unei valorificări corespunzătoare și la zi a patrimoniului, pentru înfățișarea unei imagini cuprinzătoare a epocilor și culturilor vechi. Cuprinderea obiectelor și materialelor descoperite în expoziții temporare intermuzeale ar avea, de asemenea, rezultate dintre cele mai bune, în special pentru cercetători, pentru a se vedea unitatea culturii ce a înflorit pe întreg teritoriul țării.

În final, s-au vizitat monumente și muzee din orașul Tirgoviște, focar de civilizație românească, apoi Mănăstirea Dealu, ctitoria lui Radu cel Mare, și palatul brîncovenesc Potlogi (1698).

ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU

Vasile Drăguț, DOBROVĂȚ

Editura Meridiane, București, 1984

Cu noua sa lucrare monografică *Dobrovăț*, criticul de artă Vasile Drăguț demonstrează, ceea ce evidențiasă și în anteriorile sale lucrări de ample referințe, pasiunea sa pentru istoria artei medievale, pentru trecutul cu valoroase monumente ale arhitecturii și artelor poporului nostru. Alegînd ca motiv al cercetării sale biserica Mănăstirii Dobrovăț, situată în zona Iașilor, mult timp dată uitării, dar redescoperită și readusă, de curînd, printr-o judicioasă restaurare, la înfățișarea ei originală, Vasile Drăguț dezvoltă, cu mult lux de amănunte, relevarea atît a detaliilor construcției arhitecturale cît și specificitatea și valoarea picturilor, bazîndu-se pe documentele existente și pe unele deducții sigure, ajungînd la concluzia că această biserică și îndeosebi picturile ei realizate în 1529, în timpul domniei lui Petru Rareș, constituie un moment de referință pentru întreaga istorie a artei moldovenești. „Coroborînd analiza iconografică cu cea stilistică, serie Vasile Drăguț, după descrierea preumțioasă și pe supoziția unor documente criterii estetice asupra picturilor, se conturează limpede personalitatea unui pictor care beneficia de o formație complexă, fiind deopotrivă un cărturar la curent cu subtilitățile teologice ale timpului dar și un artist viguros, cu fantezie bogată, capabil să instituie o viziune proprie, atît asupra ansamblului cît și asupra părților componente ale imaginilor pictate. Pornind de la structura iconografică

statornicită la ctitoriile lui Ștefan cel Mare, maestrul anonim de la Dobrovăț a propus cîteva soluții noi care, de la el încoace, se vor institui în model pentru generațiile următoare de pictori din Moldova. Menționăm în primul rînd deosebita atenție acordată ciclului patimilor, acumularea de-a dreptul shakespeariană de episoade, uriașul corlegiu al drumului crucii în care contrapun, în mod simbolic, fastul sărbătoreț al purtătorilor de nedreptate și suferința umilită a celui condamnat fără voie” (p. 37). Acest citat, ales de noi în mod intenționat, constituie un plus de argument pentru intenția autorului să considere, chiar să definească curajos, pictorul bisericii Dobrovăț drept „maestrul anonim de la Dobrovăț”. Definirea de prestigiu artistic ca maestrul anonim se datorește virtuților picturale și numeroaselor inovații pe care le-a adus îndeosebi în compoziții și în colorit și de care aveau să beneficieze, cu adevărat, generațiile următoare. În mod special, susține Vasile Drăguț, picturile, prin diversitatea și complexitatea iconografică, se situează în liniile generale ale tradiției artistice specifice epocii lui Ștefan cel Mare, el însuși reprezentat, în tabloul votiv, ca ctitor al bisericii alături de Bogdan și de fratele acestuia, Petru Rareș. Tabloul votiv este considerat documentul de bază al autentificării istorice și punctul de plecare în restaurarea bisericii. Însuși istoricul mănăstirii dovedește aceasta, deoarece după ce a devenit mănăstire princia-

ră, la sfîrșitul secolului al XV-lea, biserica a fost reconstruită, în anii 1500—1504, de Ștefan cel Mare și pictată în 1529 sub Petru Rareș.

Analizele pertinente ale documentelor scrise, interpretările imaginilor pictate, desfășurate pe pereții interiori, ca și ale decorației exterioare, semnificațiile simbolice ale picturilor sînt mărturii ale conștiinței profesionale și ale interesului deosebit acordat de Vasile Drăguț, care a reușit să realizeze din albumul său, nu numai o prezentare științifică și artistică a ansamblului arhitectonic și pictural, dar să aducă și o contribuție esențială la aprofundarea cunoașterii dinamicii și complexității unei arte originale autohtone. Valoarea picturilor existente a fost subliniată cu competență și de istoricul André Grabar susținînd că „aceste picturi sînt de un stil cu totul deosebit, în primul rînd prin desen și factura figurilor. Originalitatea acestui stil și a acestei tehnici individualizează picturile de la Dobrovăț”.

Răsfoind cele 86 de reproduceri, în culori și alb-negru, rămii puternic impresionat de frumusețea imaginilor ce poartă pecetea trecerii de la un stil bizantin la unul baroc, plin de viață și dinamism. Un instinct vital social insuflat de artist portretelor și compozițiilor, mișcarea și pasiunea imprimate personajelor sînt unele din elementele noi ale expre-